

Regesten van 40 charters van het Sint-Juliaansgasthuis

Beschouwingen vooraf

1. Dit werkstuk is een aanvulling bij het werk van dr. F.G.C. Beterams, *Inventaris van het Archief van de Commissie van Openbare Onderstand van Mechelen*. 2 delen. Mechelen 1956-1957. Deel I, p. 471 tot 529, regesten 3870 tot 4397 en nummers 9038 tot 9088 handelen over het Sint-Juliaansgasthuis.

We hebben zijn werkwijze in grote mate nagevolgd. Maar door de beperkte omvang van het materiaal dat we moesten bewerken, konden we het ons veroorloven om de regesten wat meer te stofferen. Zo hebben we voor schepenbrieven de namen van de schepenen vermeld. Verder vermelden we de regenoten. Ten slotte voorzien we ook verklarende voetnoten.

2. Een belangrijk deel van de voetnoten heeft betrekking op de datering van de akten. 14de eeuwse akten worden over het algemeen gedateerd volgens de kerkelijke kalender, aan de hand van de kerkelijke feestdagen. Zoals bij dr. Beterams vindt u de kerkelijke datering links en moderne datering rechts.

Het jaartal bij de akten van vóór Pasen werd gegeven in de paasstijl. Het werd pas gewisseld tijdens de paasnacht. Bij de data vóór Pasen moet men het jaartal dus met 1 verhogen. Zoals dr. Beterams geven we de twee dateringen: links de paasstijl en rechts onze nieuwjaarstijl. Pasen valt ten vroegste op 22 maart en ten laatste op 25 april. Deze onpraktische paasstijl werd afgeschaft door het plakkaat van 16 juni 1575.

Feestdagen waarvan de datum bepaald wordt door de paasdatum:

- Aswoensdag: 46 dagen voor Pasen (de zondagen zijn geen vastendagen!)
- Ons Heer Hemelvaart: 39 dagen na Pasen
- Pinksteren: 49 dagen na Pasen
- H.Drie-eenheid: 56 dagen na Pasen
- H.Sacramentsdag: 60 dagen na Pasen, op de 2de donderdag na Pinksteren

Er bestaan tabellen met de paasdata, maar we hebben gebruik gemaakt van het computerprogramma *Kalcalc – Historische Kalender* (www.grijsbaard.nl).

De weekdag bepalen waarop een bepaalde datum in een bepaald jaar valt, kan men met de tabellen van de dagletters en zondagletters van H. Grotefend, maar ook hiervoor hebben we gebruik gemaakt van het genoemde computerprogramma.

De liturgische week begint op zondag (*dominica*). Dan telt men verder: *feria secunda* (= maandag), *feria tertia* (= dinsdag), *feria quarta* (= woensdag), *feria quinta* (= donderdag), *feria sexta* (= vrijdag), *sabbato* (= zaterdag). Al deze Latijnse woorden staan als tijdsbepalingen in de ablatief.

Voor de feestdagen van heiligen maakten we gebruik van ons oude *Latijns-Nederlands Mis- en Vesperboek* van de uitgeverij Brepols (1956) en van het werk van pater Dries van den Akker s.j., dat te raadplegen is op internet (<http://heiligen-3s.nl>).

Verdere informatie over de datering vindt u in de voetnoten.

3. Taal: alle akten zijn in het Latijn gesteld, behalve de laatste vijf van deze verzameling (vanaf 1464). Deze zijn in het Diets.

Latijnse eigennamen hebben we zoveel mogelijk vertaald.

- Godefridus de Lapide: Godfried van den Steene
- Stephanus de Bruxella: Stefaan van Brussel
- Johannes de Thimo: Jan van Tijn
- Arnoldus de Thenis: Arnold van Tienen
- Wilhelmus de Busco: Willem van den Bossche

4. In verschillende akten die in deze verzameling voorkomen, laat een schuldeiser beslag leggen op een onroerend goed. De procedure wordt telkens uitvoerig beschreven: De rechter (*justiciarius*) leidt de schuldeiser binnen (*introducere*) in het erf van de schuldenaar, waarvan de ligging beschreven wordt. Vervolgens wordt de reden van de beslaglegging genoemd: *ex omisso et retardato censu* (wegens een veronachtzaamde en achterstallige cijns). De amman laat het aangeslagen erf dan driemaal afroepen (*denuntiata seu proclamata*), met een interval van twee weken (*per tres quindenas continuas*), in een Mechelse kerk. Mogelijk wil iemand de schuld die op het erf rust kwijten of afkopen. Dit kan gebeuren van deelswege, wegens nabuurschap of wegens verwantschap. Meestal gebeurt dit echter niet en dan doen de twee schepenen die in het begin van de akte genoemd worden uitspraak en wijzen, met instemming van hun medeschepenen, het erf aan de schuldeiser toe als zijn gerechte eigendom, alsof het erf hem door zijn ouders en voorouders was nagelaten. De rechter doet dan nog de *gifte* (*donum*) en hij en zijn opvolgers zijn er toe gehouden de nieuwe eigenaar en zijn erfgenamen in hun erf eeuwigdurend te verdedigen, waarborgen en bewaren (*in predictam hereditatem ... defendere, warandire ac perpetuo conservare tenebuntur*).

5. De akten worden in chronologische volgorde gegeven en genummerd. Elke akte draagt het nummer van de akte van Beterams die chronologisch onmiddellijk voorafgaat, aangevuld met *bis* of *ter*.

6. Over het Sint-Juliaansgasthuis:

- dr. Beterams, *o.c.*, deel I, p. LXXVI tot LXXIX
- H. Installé, *Historische Stedenatlas van België. Mechelen II*, p.132 tot 134.

De regesten

3974bis. 1311 Pinkstermaandag¹ 31 mei 1311

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan soone Jan en Hendrik Ledewine

Gielis van Pamele laat beslag leggen op het erf van wijlen Jacob van Inghove, gelegen in de Kerkhofstraat tussen het erf van wijlen Jan Vos en het erf van Wouter van Berlaer. Dit omwille van de achterstallige cijns en een schuld die Jacob aan Gielis verschuldigd was. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt Gielis in het bezit gesteld van het erf.

4005bis. 1316 Donderdag na Sint-Denijs² 14 oktober 1316

¹ Pasen viel in 1311 op 11 april.

² We nemen aan dat het hier gaat over de H.Dionysius van Saint-Denis bij Parijs, wiens feest gevierd wordt op 9 oktober.

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Boem en Wouter Stedeken

Broeder Jan van Herenthaut laat beslag leggen op het erf van wijlen Hendrik Goetheyne en zijn vrouw Ida³, gelegen achter het Vleeshuis tussen het erf van wijlen Peter Zeelmakere en de eerste straat aldaar, op de hoek naar het schepenhuis. Dit omwille van een achterstallige cijns die de genoemde echtgenoten aan het gasthuis op de Veemarkt verschuldigd waren. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4005ter. 1316 Woensdag voor Sint-Maarten⁴

10 november 1316

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Godfried van den Steene en Jan van Calcovene

Jan Smet verzaakt aan zijn erf gelegen tussen het erf van Hendrik van Broecstrate en het erf van de kinderen van wijlen Wouter Coebaerds, afhankelijk van de graaf van Henegouwen en Holland. Dit omwille van een achterstallige cijns die Jan Smet aan het gasthuis op de Veemarkt verschuldigd is. Broeder Jan van Herenthout wordt als meester en ten behoeve van het gasthuis in het goed geërfd.

4009bis. 1316 Donderdag voor H.Nicasius⁵

9 december 1316

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Godfried Van den Steene en Wouter Stedeken

Gerard Hundekin de oude laat beslag leggen op het erf van wijlen Jan van Seneppe, gelegen in de Onze-Lieve-Vrouwestraat tussen het erf van Jan Striders en het erf van Gielis Rabbeeds. Dit omwille van een achterstallige cijns die Jan van Seneppe aan Gerard verschuldigd was. Dan verschijnt Jan van Herenthout voor de schepenen en betaalt aan Gerard vanwege het gasthuis aan de Veemarkt de achterstallige cijns en verwerft zo het goed ten behoeve van het gasthuis.

4012bis. 1316 Woensdag na Letare Jherusalem⁶

16 maart 1317

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan van Calcovene en Arnold Blic

Broeder Jan van Herenthout laat ten behoeve van het gasthuis op de Veemarkt beslag leggen op het erf de Helle, dat toebehoorde aan Jacob Plebain in Zemst, tussen het erf de Bastiaerd en het erf van Ludo van Wengaerde. Dit omwille van een achterstallige schuld die Jacob aan het gasthuis moest betalen. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4012ter. 1317 Maandag na Misericordia Domini⁷

17 april 1317

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Godfried van den Steene en Jan van Calcovene

Jan van Herenthout laat ten behoeve van het gasthuis van de H.Maria⁸ op de Veemarkt beslag leggen op het erf van wijlen Jan van Hinxenhaghen, gelegen op Nekkerspoel tussen het erf van Jan Winants en dan van Jan voornoemd. Dit omwille van een achterstallige cijns die Jan van Hinxenhaghen aan het gasthuis verschuldigd was. Omdat niemand de schuld komt

³ Zie ook Beterams, *o.c.*, nr. 3963 en nr. 3968.

⁴ In 1316 werd Sint-Maarten op een donderdag gevierd.

⁵ Nicasius van Reims: 14 december. In 1316 was 14 december een dinsdag.

⁶ “Verheug u, Jeruzalem”, beginwoorden van het introitus van de 4de zondag van de vasten, 21 dagen voor pasen. In 1317 viel pasen op 3 april.

⁷ Misericordia Domini: “de barmhertigheid van de Heer”, beginwoorden van het introitus van de 2de zondag na Pasen. In 1317 viel pasen zoals reeds gezegd op 3 april.

⁸ Mogelijk een andere naam voor Sint-Juliaansgasthuis. Zie ook Beterams, deel I, p. 487, nr. 4030, waar het ook over een huis op Nekkerspoel gaat.

kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4014bis. 1317 Woensdag na de HH. Filip en Jacob, apostelen⁹ 4 mei 1317
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan van Calcovene en Arnold Blic

Adam Raduaerd laat beslag leggen op het erf van wijlen Gielis Cloet, gelegen in de Penninestraat op de hoek naar de Heidestraat¹⁰ en grenzend aan het erf van Jan Amelric en aan het erf van Jan Kemmers. Adam Raduaerd bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Dan verschijnt Jan van Herenthout, meester van het gasthuis aan de Veemarkt, voor de schepenen, betaalt aan Adam de achterstallige cijns en verwerft zo het goed ten behoeve van het gasthuis.

4014ter. 1317 Woensdag na na de HH. Filip en Jacob, apostelen 4 mei 1317
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan van Calcovene en Arnold Blic

Jan van Herenthout laat ten behoeve van het gasthuis van de H.Maria op de Veemarkt beslag leggen op het erf van wijlen Margareta Cricsteens, tussen het erf van Lelia, weduwe van Reinier van Diest, en het erf van Stefaan van Brussel. Dit omwille van een achterstallige cijns die Margareta toen ze leefde aan het gasthuis verschuldigd was. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4019bis. 1317 [Onbevlekte]¹¹ Ontvangenis van Maria 8 december 1317
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Arnold Blic en Godfried Vos

Willem Scovere laat beslag leggen op Vier Kamers¹² van wijlen Jan van Tijn, gelegen in de Penninestraat tussen het erf van Margareta Dancaerds en het erf van Goswin Queets. Willem bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt Willem in het bezit gesteld van het erf.

4020bis. 1317 Dinsdag voor Kerstmis¹³ 20 dec 1317
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Gerard Hundekin en Arnold Tsulle

Willem Scovere heeft gegeven aan broeder Jan van Herenthout ten behoeve van het gasthuis aan de Veemarkt Vier Kamers, gelegen in de Penninestraat tussen het erf van Margareta Dancaerds en het erf van Goswin Queets, afhankelijk van de graaf van Henegouwen en Holland. Deze overdracht is gebeurd tegen een jaarlijkse en erfelijke cijns van 10 Leuvense schellingen in kleine en oude munt en 4 kapoenen, steeds te betalen op kerstdag aan Willem en zijn nakomelingen.

4025bis. 1317 Maandag voor Palmzondag¹⁴ 10 april 1318
Schepenbrief van Mechelen

---

⁹ Feestdag van de HH. apostelen Filip en Jacob: 1 mei. In 1317 was 1 mei een zondag.

¹⁰ Nu de Lange Heistraat.

¹¹ Het feest is thans bekend met de toevoeging "Onbevlekte". De Latijnse tekst vermeldt: "in die conceptionis beate Marie virginis", dus zonder de toevoeging. Dit was eeuwenlang een strijdpunt in de kerk. In 1854 werd de onbevleete ontvangenis van Maria door paus Pius IX tot een dogma uitgeroepen, niet in het minst onder het impuls van de jezuiteten. Het gaat hier niet over het geloofspunt dat Maria maagd bleef toen ze zwanger werd van Jezus, maar over haar eigen geboorte "zonder smet van de erfzonde".

¹² Pars pro toto: *camera* betekende in het klaasiek Latijn *gewelf*. Omdat het mogelijk een huisnaam is, schrijven we het hier met hoofdletter.

¹³ In 1317 viel kerstmis op een zondag.

¹⁴ Pasen viel in 1318 op 23 april.

Schepenen: Godfried van den Steene en Jan Calcovene

Jan van de Coelputte en Jan van Adenghem, proviseurs van de Tafels van de H.Geest, de eerste van Sint-Rombout, de tweede van Sint-Jan, in naam en ten behoeve van alle Tafels in Mechelen, met name van Sint-Rombout, Sint-Jan, Sint-Katelijne, Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Pieter en -Paul en de Tafel van Nekkerspoel, hebben gegeven aan Elizabeth van Coquina een erf dat vroeger toebehoorde aan wijlen Wouter Zaghere, gelegen aan de Dijle tussen het erf van Jan Paveriere en het erf van Arnold Bollaerd, afhankelijk van de graaf van Henegouwen en Holland. Deze overdracht is gebeurd tegen een jaarlijkse en erfelijke cijns van tien pond in gangbare munt, door Elizabeth en haar erfgenamen aan de proviseurs ten behoeve van de H.Geesttafels te betalen de helft op kerstdag en de helft op Sint-Jan de Doper. Bovendien rust een voorcijns op dit erf.

4062bis. 1323 Vrijdag na Sint-Laureins martelaar¹⁵ 12 augustus 1323
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Peter Neve en Jan Schermer

Arnold van Hoembeke, priester, laat ten behoeve van het gasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op een stede¹⁶ van Hendrik Ghockelere in het oude lakenhuis, gelegen tussen de stede van Lelia van Dÿeste en die van Wouter van Beke. Het gasthuis bezat namelijk op deze stede een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4077bis. 1328 Dinsdag na het feest van Kruisvinding¹⁷ 10 mei 1328
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Kerman en Nicolaas van den Steene

Jan van der Delt, provisor, en broeder Jan van Herenthoud, rentmeester van het gasthuis aan de Veemarkt, hebben in naam van het gasthuis gegeven aan Jan van Ietenghem een erf van het gasthuis gelegen bij de Veemarkt tussen het erf van Jan van Beffere en het erf van Gerard Storcebier, gehouden van heer Floris Berthout. Deze overdracht is gebeurd tegen een jaarlijkse en erfelijke cijns van 47 Leuvense schellingen in oude en kleine munt, 7 ponden in gangbaar geld en twee kapoenen, te betalen de helft op kerstdag en de helft op Sint-Jan de Doper. Het gasthuis zal steeds een doorgang over het erf behouden van 5 voet breed, om naar het water achter het gasthuis te gaan.

4138bis 1342 Woensdag na Sint-Andries apostel¹⁸ 4 december 1342
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan van Rogbroec en Arnold van Tienen

In aanwezigheid van de rechter van ridder Gerard van Hofstaden en cijnslieden hebben Adam, Wouter en Jan Pifelere, zonen van wijlen Wouter, verkocht aan Hendrik Valkenere en zijn nakomelingen een jaarlijkse en erfelijke cijns van drie Leuvense ponden in oude en kleine munt. Deze cijns bezaten zij op de erven van Jan van Barlaer en Siger Sadelere, gelegen bij de markt van Mechelen tussen het erf genaamd de Pauw¹⁹ en het erf van wijlen Willem Potgietere, afhankelijk van genoemde heer Gerard. Te betalen de helft op kerstdag en de helft op Sint-Jan de Doper.

---

¹⁵ Sint-Laureins van Rome, martelaar, wordt gevierd op 10 augustus. In 1328 was dit een woensdag.

¹⁶ Standplaats.

¹⁷ Dit feest wordt in de westerse kerk op 3 mei gevierd. De vinding rond 326 van het kruis waaraan Jezus gestorven zou zijn, wordt toegeschreven aan Helena, de moeder van keizer Constantijn de Grote. In de Oosterse kerk wordt het feest gevierd op 6 maart.

¹⁸ Dit feest wordt gevierd op 30 november. In 1342 was dit een zaterdag.

¹⁹ "Pau".

- 4144bis.** 1343 Maandag na Sint-Andries apostel²⁰ 1 december 1343
Schepenbrief van Mechelen
Schepenen: Jan van Rogbroec en Hendrik Valkenere
Arnold Storm laat ten behoeve van het gasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op het erf van Hendrik van Biezelinghen²¹ op de hoek van de Iperstraat²² naast het erf van Arnold Kemmere. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.
- 4144ter.** 1343 Maandag na Sint-Andries apostel 1 december 1343
Schepenbrief van Mechelen
Schepenen: Jan van Rogbroec en Hendrik Valkenere
Arnold Storm laat ten behoeve van het gasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op het erf van Hendrik Man in de Adegemstraat tussen het erf van Godfried Donker en Willem van Heÿenbeke. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.
- 4145bis.** 1343 Aswoensdag²³ 18 februari 1344
Schepenbrief van Mechelen
Schepenen: Godfried Hertoghe en Mathijs Stuer
Gielis Amman laat beslag leggen op het erf van Jan Tibel, gelegen aan de Veemarkt nabij het gasthuis tussen het erf van Lilia van Diest en het erf van wijlen Jan Scampaerd. Gielis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt Gielis in het bezit gesteld van dit erf.
- 4148bis.** 1344 Dinsdag na H.Sacramentsdag²⁴ 8 juni 1344
Schepenbrief van Mechelen
Schepenen: Jan van Rogbroec en Godfried Hertoghe
Jan van Tijm, zoon van wijlen Gerard, laat beslag leggen op het erf van wijlen Jan Smed, gelegen nabij de Nekkerspoelpoort tussen het erf van Wouter Hollandere en het erf van Jan Smed. Jan van Tijm bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt hij in het bezit gesteld van dit erf. De acht Leuvense schellingen in oude en kleine munt die het Leprozenhuis van Mechelen op dit goed heft, blijven gevrijwaard, en eveneens de 20 schellingen in gangbare munt die Aleidis Bollaerds heft.
- 4177bis.** 1351 Vrijdag na Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart²⁵ 19 augustus 1351
Schepenbrief van Mechelen
Schepenen: Hendrik van den Steene en Peter Hoeft.
Broeder Arnold Storm laat ten behoeve van het gasthuis op de Veemarkt beslag leggen op het erf van wijlen Jan Abels, gelegen in de Ballemansstraat²⁶ tussen het erf van Giselbert van den Ghehuchte en het erf van Peter van Heiste. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

---

²⁰ In 1343 viel dit feest op een zondag.

²¹ Zie ook 11 mei 1362.

²² Nu Kromme Elleboogstraat – Mosselschelpstraatje achter het tot hotel omgebouwde minderbroederklooster.

²³ Pasen viel in 1344 op 4 april.

²⁴ H.Sacramentsdag werd in 1344 op 3 juni gevierd, zoals steeds 60 dagen na Pasen (zie inleiding).

²⁵ In 1351 viel dit feest op maandag.

²⁶ De Ballemansstraat was het eerste deel van de huidige Lakenmakersstraat, tot aan de huidige Kapoenenweg (Zie *Historische Stedenatlas ... , Mechelen*, p. 66.).

4194bis. 1360 Vrijdag na het octaaf van H.Sacramentsdag²⁷ 12 juni 1360
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Pottere en Jan Lepellere

Broeder Jan Van der Eÿken laat ten behoeve van het gasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op het erf van Peter Dunne en Willem van den Bossche, gelegen in de Adegemstraat tussen het erf van heer Godfried Donker en het erf van Hendrik Swepe. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4194ter. 1360 Vrijdag na het octaaf van H.Sacramentsdag 12 juni 1360
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Pottere en Jan Lepellere

Broeder Jan Van der Eÿken laat ten behoeve van het gasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op Zeven Kamers van wijlen Hugo Timmermans, gelegen buiten de Adegempoort tussen het erf van Gerard van Brussel en het erf van Jan Kerzeken. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4197bis. 1362 Woensdag na het octaaf van de Kruisvinding²⁸ 11 mei 1362
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Vettere en Giselbert Wale

Broeder Jan Van Eÿke, broeder van de derde orde en meester van het gasthuis aan de Veemarkt, laat ten behoeve van dit gasthuis beslag leggen op Zeven Kamers van wijlen Hendrik van Biezelinghen²⁹, gelegen op de hoek van de Iperstraat³⁰, naast het goed van Arnold Kemmere. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4198bis. 1363 Woensdag na het octaaf van H.Sacramentsdag³¹ 14 juni 1363
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Giselbert Wale en Jan Vettere

Broeder Jan van Eÿke, broeder van de derde orde en meester van het gasthuis aan de Veemarkt, heeft namens en ten voordele van het gasthuis gegeven aan Arnold van den Hove een erf toebehorend aan het gasthuis, afhankelijk van de heer van Mechelen en gelegen in de Nieuwe Bruul tussen het erf van Alard van Zeeland en het erf van wijlen Jan van der Ronen. De overdracht is gebeurd tegen een jaarlijkse en erfelijke cijns van 32 Leuvense schellingen oude en kleine munt, te betalen op kerstdag. Een voorcijns van 7 Leuvense schellingen in oude en kleine munt en één kapoen, die jaarlijks op dit erf geheven wordt, moet voortaan ook door Arnold op de vaste tijdstippen betaald worden.

4200bis. 1363 Vrijdag na Sint-Laureins martelaar³² 11 augustus 1363
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Arnold Payismakere en Laureins van den Molekene

Broeder Jan Van den Eÿke, meester van het Gasthuis aan de Veemarkt, laat ten behoeve van dit Gasthuis beslag leggen op een stuk land van Hendrik van Aschbroec, voorheen van wijlen

---

²⁷ Pasen viel in 1360 op 5 april. Vrijdag na het octaaf van H.Sacramentsdag is 68 dagen later. Sinds 1865 wordt op deze dag het feest van het H.Hart van Jezus gevierd.

²⁸ Dit feest wordt in de westerse kerk op 3 mei gevierd, in 1362 was dit op dinsdag. (Zie ook 10 mei 1328.)

²⁹ Zie ook 1 december 1343.

³⁰ Nu Kromme Elleboogstraat – Mosselschelpstraatje achter het tot hotel omgebouwde minderbroederklooster.

³¹ Pasen viel in 1363 op 2 april. Woensdag na het octaaf van H.Sacramentsdag is 73 dagen later.

³² Sint-Laureins van Rome, martelaar, wordt gevierd op 10 augustus. In 1363 was dit een donderdag.

Jan Haghelboem, gelegen buiten Nekkerspoel tussen het erf van Diederik van Helterd en het erf van Rombout Varenbosch. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4209bis. 1366 Woensdag na Sint-Remi begin oktober³³ 7 oktober 1366

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Arnold Payismakere en Giselbert Wale

Arnold van Hofstaden heeft als provisor van de infirmerie van de zieke begijnen binnen het Mechelse begijnhof, in hun naam en tot hun voordeel overgedragen aan Godfried Donker een woonstede van de infirmerie, gelegen in de Rogbroekstraat³⁴ tussen het erf van wijlen Jan van Belle en het erf van Wouter van Kets. De provisor had dit erf ten behoeve van de infirmerie verkregen ten gevolge van een achterstallige cijns die de infirmerie had op deze woonstede, gehouden van de heer van Mechelen. De infirmerie behoudt haar jaarlijkse en erfelijke cijns van 10 Leuvense schellingen in oude en kleine munt.

4216bis. 1370 Woensdag na Ons Heer Hemelvaart³⁵ 29 mei 1370

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Arnold Paysmakere en Giselbert Wale

Broeder Jan Van den Eÿke laat ten behoeve van het Sint-Juliaansgasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op het erf van wijlen Peter Dunne, gelegen in de Adegemstraat tussen het erf van Hendrik Sweepe en het erf van Willem van Heyenbeke. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4228bis. 1375 Woensdag na Sint-Lucia maagd³⁶ 19 december 1375

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Giselbert Wale en Peter Moelgaerd

Jan Oste, rentmeester van het Gasthuis aan de Veemarkt, laat ten behoeve van het gasthuis beslag leggen op het erf van Nicolaas Schoef in de Adegemstraat tussen het erf van Jan van Haeght en het erf van dezelfde Jan en Nicolaas aan de andere zijde. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4247bis. 1388 Vrijdag na Allerheiligen³⁷ 6 nov 1388

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan van Aedeghem en Gerard Winter

Jan Ost laat ten behoeve van het Sint-Juliaansgasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op het erf van Jan Weÿns in de Bleekstraat naast het huis van Jan Stoop. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

---

³³ De toevoeging “begin oktober” (*in capite octobris*) is belangrijk. Het gaat hier over Sint-Remi van Reims, die op 1 oktober gevierd wordt, terwijl Sint-Remi van Lyon op 28 oktober gevierd wordt. Beter bekend in onze streken is de viering van Sint-Bavo op 1 oktober (“Bamis”). 1 oktober 1366 was een donderdag.

³⁴ Nu Ziekeliëdenstraat. Zie ook Beterams, deel II, p. 848, nr. 7028, 8 november 1359: *De Infirmerie legt beslag op een huis van Wouter van Kets in de Rogbroekstraat*.

³⁵ Pasen viel in 1370 op 14 april.

³⁶ Sint-Lucia, maagd en martelares wordt gevierd op 13 december. In 1375 was dit een donderdag.

³⁷ In 1388 werd dit feest gevierd op een zondag.

4249bis. 1391 Woensdag na Ons Heer Hemelvaart³⁸ 10 mei 1391
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Cale en Jan Beckere

Willem vanden Stocke, priester, laat ten behoeve van het Sint-Juliaansgasthuis aan de Veemarkt beslag leggen op het erf van Nicolaas van Hansbeke in de Vingebeecstraat³⁹ tussen het erf van Jan vanden Stade en het erf van Beatrijs vander Eÿken. Het gasthuis bezit namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van het erf.

4260bis. 11 augustus 1396
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jan Cale en Jan Robijns de jonge

Katherina, weduwe van Jan Vanden Ackere en echtgenote van Jan van Bergen, voor zichzelf voor het vruchtgebruik, en voor haar zoon Jan Vanden Ackere voor de erfelijkheid, laat beslag leggen op het huis de Ever⁴⁰ van wijlen Jan Banaert, gelegen bij de Mechelse Markt en het Sint-Romboutskerkhof tussen het erf de Pauw⁴¹ van wijlen Godfried Gofken en het erf van Jan van Bersselt. Katherina en haar zoon Jan bezitten namelijk op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, worden de weduwe en de zoon in het bezit gesteld van dit goed in de hogergenoemde hoedanigheid.

4277bis. 1405 maart 10 10 maart 1406
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Peter van Battel en Gielis vander Hoeven

Jan Valke, zoon van wijlen Jan, laat beslag leggen op het erf van wijlen Rombout vander Eertbruggen, gelegen aan de Veemarkt tussen het erf van Gielis Bruykere en het erf van Jan van Rompade. Jan Valke bezit namelijk op dit goed een achterstallige jaarlijkse en erfelijke cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt hij in het bezit gesteld van dit erf.

4279bis. 1406 februari 4 4 februari 1407
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Peter van Battel en Gielis van der Hoeven

Jan Valke, zoon van wijlen Jan, verzaakt ten behoeve van het Sint-Juliaansgasthuis⁴² aan het erf van wijlen Rombout vander Eertbruggen, gelegen aan de Veemarkt tussen het erf van Gielis Bruykere en het erf van Jan van Rompade, afhankelijk van de heer van Mechelen. Jan Valke heeft dit erf eerder verkregen ten gevolge van een achterstallige jaarlijkse en erfelijke cijns⁴³. Jan van Schelle wordt als provisor van het gasthuis in het erf gegoed. Jan Valke en alle andere cijnsheffers behouden hun cijns op het goed.

4280bis. 16 mei 1408
Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Lodewijk Grymmaer en Stefaan van Aedeghem

Jan Foet, priester, laat ten behoeve van Ida van Berchem, echtgenote van Willem van Uthem, beslag leggen op het erf van Willem Radewert, gelegen in de Bafferstraat tussen het erf van

³⁸ In 1391 viel Pasen op 26 maart.

³⁹ Vingebeecstraat: buiten de Sint-Katelijnepoort, zie akte van 18 augustus 1441.

⁴⁰ Beterams, deel I, p. 513, nr. 4269: Jan Van den Ackere verkoopt aan Jan Nooten 60 deniers op het huis "De Ever" bij de Grote Markt.

⁴¹ "Paeu".

⁴² In deze akte: "ad opus hospitalis Sancti Gilleni siti supra forum pecorum Machlinense".

⁴³ Zie akte van 10 maart 1406.

Wouter van den Bossche, verver, en het erf van Jan Rine. Ida van Berchem bezat immers op dit goed een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt Ida in het bezit gesteld van dit erf.

4292bis.

6 december 1418

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen Jan Van der Eyken en Willem Cale

Jan van Schelle, provisor van het Sint-Juliaansgasthuis in Mechelen, heeft in naam en tot voordeel van het gasthuis gegeven aan Gielis Moldere en zijn vrouw Margareta Waes een erf gelegen in de Begaardenstraat tussen het erf van Hendrik van den Bogairde en het erf van Franco van der Biest, afhangend van de heer van Mechelen. Hiervoor zullen ze een jaarlijkse erfelijke cijns van 1 ½ gulden, cijnsgulden genoemd, aan de rentmeester van het gasthuis betalen, de helft op kerstdag en de helft op Sint-Jan de Doper, en nog een jaarlijkse voorcijns van 11 oude groten van Tours, 4 pond en 10 schellingen in gangbare munt. Elke halve gulden van de cijns van 1 ½ gulden kan gekweten worden met 8 gelijke guldens

4313bis.

18 augustus 1441

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Jacob Wabbel en Jan Langhe

Stefaan van der Hoeven laat ten behoeve van het gasthuis van Sint-Juliaan⁴⁴ beslag leggen op het erf van wijlen Hendrik van der Heyden, gelegen buiten de Sint-Katelijnepoort van Mechelen in de Vinghebeestraat tussen het erf van Peter van de Walle en het erf van Jan Vekeman. Het gasthuis bezit namelijk op dit erf een achterstallige cijns. Omdat niemand de schuld komt kwijten, wordt het genoemde gasthuis in het bezit gesteld van dit erf.

4335bis.

28 augustus 1464

De Brede Raad van Mechelen

De stad Mechelen verkoopt aan Katelijne van der Hofstad ten behoeve van het Sint-Juliaansgasthuis⁴⁵ een erfrente van 10 schellingen oude groten van Tours, elke schelling van 33 groten Brabants, jaarlijks te betalen de helft op 28 februari en de helft op 28 augustus. Deze erfrente is kwijtbaar elke penning met 20 gelijke penningen.

4352bis.

24 oktober 1513

De Brede Raad van Mechelen

De stad Mechelen verkoopt aan Geert van den Eynde en Hendrik Coenraerts als proviseurs van het Sint-Juliaansgasthuis⁴⁶ een erfrente van 10 schellingen oude groten van Tours, elke schelling van 33 groten Brabants, jaarlijks te betalen de helft op 24 april en de helft op 24 oktober. Deze erfrente is kwijtbaar elke penning met 18 gelijke penningen.

4394bis.

19 december 1671

Laathof van Steenwinckel⁴⁷

Erf laten: Joris Janssens, Jan van [document beschadigd], Jacob Van der Schueren.

Bertholomeus Smets verschijnt voor het laathof krachtens procuratie hem verleend voor notaris Jan Bogaerts in Mechelen op 18 maart 1664⁴⁸ door Rombout de Keuster (de Coster),

⁴⁴ In deze akte: “ad opus hospitalis Sancti Gileni prope portam dictam Nekerspoelpoorte”.

⁴⁵ In deze akte: “gasthuys van Sinte Gelijns”.

⁴⁶ In deze akte: “Sinte Jelijns gasthuys”

⁴⁷ De akte vermeldt dat het laathof van Steenwinckel ressorteert onder Elewijt, Perk, Weerde en omstreken en op dat ogenblik toebehoort aan Jan Jaecques d’Itre van Caestre, baron van Bautersem en heer van Bonheiden..

⁴⁸ Van notaris Jan Bogaerts zijn enkel losse akten bewaard op het Stadsarchief van Mechelen. Zie Dieter Viaene, *Inventaris van het notariaatsarchief (1468-1928)*, p. 16, nr. 92. De hier vermelde akte is niet bewaard.

zoon van Jan, ingezetene van Elewijt. Rombout heeft ontvangen van Jan Salmier, pastoor van de parochiekerk van Sint-Pieter in Mechelen, en van Guilliam Smets en Rombout de Grauw, proviseurs van het Sint-Juliaansgasthuis, de som van 100 gulden, aan het gasthuis nagelaten door juf. Susanna Sucquet, geestelijke dochter. Hij belooft hiervoor een jaarlijkse erfelijke rente van 6 gulden 5 stuiver (de 16de penning) te betalen of 5 gulden bij precieze betaling. Hiervoor verbindt hij een behuisde hofstede onder Elewijt tussen de goederen van de H.Geest van Elewijt, Daniël Verbist, de erfgenamen van raadsheer Laurin en de Heidendries. Getuigen waren Peter Bogaerts en Adriaan Sluijts.

4395bis.

20 november 1676

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Filips de Briquegni en Maarten de Regere

Notaris Filip Antoon van den Coelput⁴⁹ verschijnt voor de schepenbank van Mechelen krachtens procuratie hem verleend voor notaris J. Horte⁵⁰ op 24 september 1676 door Peter van Leemputte en Katelijne van Londerseel. Zij hebben ontvangen van heer Jeroen Le Paige, pastoor van de Sint-Pieterskerk in Mechelen, en van Rombout Smets en Jan de Vos, proviseurs van het Sint-Juliaansgasthuis, de som van 160 gulden, voortkomende van een legaat aan het gasthuis nagelaten door Isabella Uwens, weduwe van Urbaan de Maeijer. Ze beloven hiervoor rente te betalen tegen de 16de penning [10 gulden], of bij stipte betaling 6 gulden 8 stuivers. Hiervoor verbinden zij hun woonhuis in de Leegheid tussen het huis van Jan de Vos en het huis van Filip van Leemputte. Dit huis is reeds belast met een kapitaal van 300 gulden ten bate van het Sint-Juliaansgasthuis⁵¹.

Getuigen waren Rombout van Buscum ende m^r. Vincent Davidts.

4396bis

18 augustus 1679

Schepenbrief van Mechelen

Schepenen: Rombout Huens en Jacob van den Venne

Notaris Gillis van den Bossche verschijnt voor de schepenbank van Mechelen krachtens procuratie hem verleend voor notaris Antoni van Gelre⁵² op 7 juni 1678 door Peter van Leemputte en Katelijne van Londerseel. Zij hebben ontvangen van heer Jeroen Le Paige, pastoor van de Sint-Pieterskerk in Mechelen, en van Rombout Smets en Jan de Vos, proviseurs van het Sint-Juliaansgasthuis, de som van 100 gulden, voortkomende van de uitwinning van een huis in de Schaalstraat, dat toebehoorde aan Floris Bernaerts. Ze beloven hiervoor rente te betalen tegen de 16de penning [6 gulden 6 stuivers], of bij stipte betaling 4 gulden. Hiervoor verbinden zij hun woonhuis in de Leegheid tussen het huis van Jan de Vos en het huis van Filip van Leemputte. Het huis is reeds belast met een kapitaal van 300 gulden⁵³ en een andere kapitaal van 160 gulden⁵⁴, beide ten bate van het Sint-Juliaansgasthuis. Bovendien is het belast met een kapitaal van 100 gulden ten bate van het Sint-Pietersgodshuis in Mechelen.

Getuigen waren Frans Flemincx ende Rombout de Grauve.

⁴⁹ Er zijn in Mechelen geen akten van hem bewaard.

⁵⁰ SAM, Notariaat, register 1014.

⁵¹ En ten laste van Peter van Leemputte. Zie Inventaris Beterams, Deel I, p. 527, nr. 4395. Deze akte draagt ook als datum 20 november 1676.

⁵² Van notaris Anthoni van Gelre is één band bewaard op het Stadsarchief van Mechelen, ingebonden in een protocol van notaris G. Van Deuren, nr. 582. Zie Dieter Viaene, *Inventaris van het notariaatsarchief (1468-1928)*, p. 80, zonder nummer. De hier vermelde akte is niet bewaard

⁵³ En ten laste van Peter van Leemputte. Zie Inventaris Beterams, Deel I, p. 527, nr. 4395 van 20 november 1676

⁵⁴ En ten laste van Peter van Leemputte. Zie het vorige regest, nr. 4395bis van dezelfde datum.